

	Jaaropening 2010
Van	Eddy Demeersseman
Datum	maandag 6 september 2010



Beste cursisten,  
Beste genodigden,

Feesten, tradities en rituelen worden in deze hyperactieve en zich steeds vernieuwende samenleving sterk onderschat. Ze dienen om belangrijke waarden en gebeurtenissen vast te leggen, in het daglicht te plaatsen en levendig te houden.

Het netwerk volwassenenonderwijs COMENES wil van deze gemeenschappelijke jaaropening een traditie maken waarbij het belang van levenslang leren, in het algemeen, en het werk, het aanbod en de cursisten van de centra voor volwassenenonderwijs en de centra voor basiseducatie, in het bijzonder, centraal staan.

Vandaag zijn we te gast in mijn thuisstad Roeselare, we zijn met meer dan 140 aanwezigen. Vorig jaar haalden we de kaap van de 100 net niet. Onze jonge traditie groeit. Het netwerk volwassenenonderwijs Comenes groeit. Het volwassenenonderwijs wordt sterker.

We zijn er dus klaar voor.

Tradities gaan gepaard met rituelen, bij deze dus...  
(vestje af)

Laten we beginnen bij het begin. We zijn hier samen in de naam van... Comenes, het consortium volwassenenonderwijs.

Een netwerk van 13 Centra voor volwassenenonderwijs (de CVO's) en één Centrum voor Basiseducatie (het CBE) in de regio Kortrijk Roeselare.

Waarom is er een consortium nodig ? Het antwoord is verrassend eenvoudig.

"De cursist".

Elke volwassen Vlaming heeft recht op een kwalitatief goed, breed en behoeftedekkend cursusaanbod. Dit dient te gebeuren tegen een zo laag mogelijke kost, voor die cursist en voor de overheid. Dit kunnen we enkel bereiken door intensieve regionale samenwerking.

Voor alle duidelijkheid, want daar bestaat soms verwarring over:

- Het consortium staat niet in voor de belangenbehartiging van de Centra voor Volwassenenonderwijs en het Centrum voor Basiseducatie - daar dienen koepels en federaties voor.
- Het consortium neemt geen taken op met betrekking tot begeleiding en/of navorming - daarvoor kunnen de centra een beroep doen op de begeleidingsdiensten en navormingscentra

Comenes wil vanuit ZIJN opdracht en ZIJN functie, en samen met de koepels en begeleidingsdiensten vanuit HUN opdracht en HUN functie, werk maken van meer en nog beter volwassenenonderwijs.

Comenes bestaat twee jaar ? Waar staan we nu ?

De terugblik op de twee voorbije jaren laat zich vertalen in een aantal V's.

## Eerste V is die van vertrouwen.



Twee jaar geleden brachten wij dertien CVO's en een Centrum voor Basiseducatie, en evenvele directies samen. Eerst en vooral omdat het moest, omdat het door het decreet, de minister, Brussel voorgeschreven werd. Die directies en zeker hun besturen waren voor het grootste deel onbekenden, meer zelfs... het ging over onbekende concurrenten. Concurrenten waarover op bestuursvergaderingen en teambijeenkomsten veel gesproken werd, waarmee tot dan toe heel weinig gesproken werd.

Vertrouwen is politiek actueel. Met vertrouwen valt of staat alles.

In de eerste jaren hebben we dan ook behoorlijk veel aandacht besteed aan het opbouwen van vertrouwen. En dat gaat in de eerste plaats over elkaar leren kennen, veel vergaderen, veel overleggen, maar ook samen ééntje drinken, weten waar de andere professioneel en ook privé mee bezig is.

Daarnaast veronderstelt vertrouwen ook het aanbieden van een goede structuur. Duidelijke afspraken maken, en ervoor zorgen dat die opgevolgd worden. Goede afspraken hebben binnen Comenes van bij de start rust gebracht.

Maar ze blijven een permanente uitdaging en zorg. Af en toe worden onze afspraken immers bevroegd. Zijn ze niet meer last dan lust? Bezondigen we ons niet aan regelneverij? Alles loopt toch goed? Waarom zijn die afspraken nog nodig?

Wel, afspraken en regels zijn nodig voor als het moeilijk gaat. Niet alleen voorkomen ze meestal moeilijkheden, ze bieden bij discussies en crisissituaties ook de nodige houvast die een oplossing mogelijk maakt.

Ik heb een nogal afwijkende keuze op het vlak van vakantieliteratuur. Voor mij geen Stieg Larson, maar Stiglitz, nobelprijswinnaar in de economie, en zijn boek "De vrije val".

In dit boek beschrijft hij wat de oorzaken zijn van de huidige financieel-economische crisis. Voor Stiglitz is de grote oorzaak van deze crisis het loslaten van regels op de financiële markten (waardoor verregaande speculatie mogelijk werd) en het niet of onvoldoende bewaken van afspraken. Het grootste slachtoffer van deze crisis is uiteindelijk de kleine man, die zijn job en/of zijn huis verliest.

Het is mijn stellige overtuiging dat wat op wereldniveau geldt voor financiële markten, ook op het microniveau van ons volwassenenonderwijs geldt.

## Tweede V is die van Verstengelen



We keren even terug naar de opening van vorig jaar. Toen heb ik het beeld van een touw gebruikt als symbool en strategie van onze werking.

Het maken van touwen is een intensief proces : de kleine, dunne maar stevige stukjes hennep worden in elkaar gedraaid, met elkaar verstengeld. De draden worden telkens opnieuw verstengeld en in elkaar gedraaid. En zo ontstaan lange en stevige touwen.

Verstengeling als strategie en plan van aanpak. Waar mogelijk en waar nuttig proberen we stukjes van onze organisaties te verstengelen. Dat kan op allerhande niveaus (administratief, promotie, aanbod,... noem maar op). Zoals op het beeld blijkt, moet en zal ieder draadje (ieder stukje organisatie) herkenbaar blijven, maar samen vormen ze een veel sterker geheel.

Het beste voorbeeld hiervan is het project van onze werkgroep communicatie.



We hebben ervoor gekozen om geen veertiende gemeenschappelijke campagne naast de dertien bestaande campagnes te ontwikkelen, maar

wel integendeel om de kracht van de dertien campagnes waar mogelijk te bundelen.

We hebben een gemeenschappelijke communicatieaanpak ontwikkeld, die een aantal elementen omvat.

Zo maken we de afspraak om waar mogelijk te werken met getuigenissen van cursisten. We gaan er immers van uit dat de kracht van het volwassenenonderwijs de sterke nabijheid van en bij cursisten is.

We maken ook afspraken over wederzijdse doorverwijzing. Daartoe is een zoekmachine ontwikkeld die het volledige aanbod van alle centra toegankelijk en doorzoekbaar maakt.

We hebben een gemeenschappelijke huisstijl ontwikkeld. CVO voor iedereen. Deze huisstijl moet duidelijk maken dat wij tot dezelfde CVO familie behoren. We hanteren een soort franchiseformule waarbij de partners op eigen tempo kunnen instappen. Ieder Centrum kan die stap zetten vanuit zijn eigenheid, bijvoorbeeld door het behoud van de eigen kleur, maar de link naar het gemeenschappelijke "CVO voor iedereen" is duidelijk.

We verstrengelen onze communicatieaanpak en zo worden we sterker.

## Derde V is die van verbreden



Eén van de grote gevaren voor een netwerkstructuur als de onze is wat ik "het Europees syndroom" wil noemen. Zolang de ministers en staatshoofden op hun hooggeplaatste vergaderingen of op grote evenementen (zoals jaaropeningen) aanwezig zijn, is alles peis en vree. De grote Europese gedachte wordt dan beleden. Maar éénmaal thuis in eigen land klinkt het anders. Moeilijke dossiers (bijvoorbeeld belastingen of nieuwe regelgeving) zijn de schuld van Europa. Er wordt gesproken over Europese vergaderitis en de logge Europese ambtenarij. Of het zijn de "andere" Europese landen die niet mee willen.

Hetzelfde kun je hier op kleinere schaal meemaken. Het verhaal van de samenwerking wordt al eens in verschillende toonaarden beleden. Niets menselijks is ons vreemd binnen het volwassenenonderwijs.

Daarom is verbreding zo belangrijk. Een netwerk maak je niet met bestuurders alleen. Het netwerk, de samenwerking moet betekenis en invulling krijgen voor een zo breed mogelijk kring van medewerkers van de CVO's en het CBE: administratieve medewerkers, leerkrachten, coördinatoren, bestuursleden, ... Zij zijn allemaal belangrijke partners.

Het afgelopen jaar is onze werking sterk verbreed. Getuige daarvan is de kring van medewerkers die hier op onze jaaropening aanwezig is. In de loop van het jaar zijn tal van werk- en projectgroepen opgestart. In deze groepen hebben heel veel verschillende medewerkers van onze

partners concreet ervaren wat samenwerking kan betekenen, meer zelfs, ze hebben er zelf mee vorm aan gegeven.

Een voorbeeld om dit te illustreren :



Vanuit onze projectgroep hobby-opleidingen waren we gezamenlijk aanwezig op een drietal beurzen. We evolueerden van een passieve aanpak (het simpel uitdelen van folders) naar een actieve benadering met tal van workshops. Op onze stand was iets te zien, viel iets te beleven. In totaal waren bij deze beurzen meer dan 100 medewerkers betrokken : directies, coördinatoren, leerkrachten die fungeerden als standhouders, leerkrachten die een demo verzorgden, cursisten van meerdere CVO's die meeliepen in een modeshow met zelfgemaakte kledij, cursisten haartooi van één van onze CVO's die de vorige cursisten een aangepaste coupe bezorgden, cursisten fotografie die een fotoreportage maakten van het geheel,... dit alles centrumoverstijgend, netoverstijgend.

Schitterend toch.

Want dit mogen we toch stellen, we zijn er in COMENES in geslaagd om grote stappen vooruit te zetten. Er is een stevige basis van vertrouwen, we maken werk van het versterken van het volwassenenonderwijs door de verstrengeling, een brede groep medewerkers is betrokken...

Mijn oprechte dank daarvoor aan onze Raad van Bestuur en onze Algemene Vergadering.

Maar,...

Maar,...

We zijn er nog lang niet.

Er wachten ons nog vele uitdagingen.

Onze eerste opdracht blijft uiteraard om te blijven werken aan  
Vertrouwen, Verstrengelen, Verbreden.

Maar er komen ook nieuwe uitdagingen.

## Ik begin opnieuw met een V : de V van Verdieping.



Verdieping en/of verbreding? U merkt het. Ik volg de politieke actualiteit goed op. Ook COMENES en het volwassenenonderwijs staan voor de uitdaging om de werking te verdiepen, door tot verdergaande afspraken te komen met betrekking tot het aanbod in onze regio. We willen dit doen binnen onze Raad van Bestuur en onze projectgroepen ICT, Vreemde Talen, Technische opleidingen. Deze verdieping dient altijd te gebeuren in functie van de cursist.

- Om die cursist een zo breed mogelijk palet van cursussen aan te bieden.
- Om die cursist volledige en goed aansluitende trajecten aan te bieden.

Net zoals bij de communautaire onderhandelingen, zou deze verdieping wel eens een harde noot kunnen zijn. Ik heb er echter alle vertrouwen in dat we ook hier wezenlijke stappen kunnen zetten. Op onze studiedag "Aanbod onder druk" (van februari 2010) is in elk geval duidelijk gekozen voor gesprek, overleg en samenwerking.

## Uitdaging 2 : De uitbouw van een instellingsoverstijgende trajectbegeleiding - of anders gezegd een CLB voor volwassenen



De studie Levenslang leren die de West-Vlaamse consortia met steun van en in samenwerking met de provincie West-Vlaanderen door het WES heeft laten uitvoeren heeft een schat aan gegevens opgeleverd. De resultaten van deze studie worden op een studiedag op 29 november uitgebreid toegelicht.

Het onderzoek leert ons dat bijna 40 % van de volwassen West-Vlamingen tussen 25 en 64 jaar de laatste 12 maanden deelgenomen heeft aan onderwijs of aan een opleiding. Dat zijn 240.000 volwassen West-Vlamingen. Een verrassend hoog aantal.

Andere vaststelling en minder goed nieuws. De West-Vlaming en de West-Vlaamse bedrijfsleiders kennen maar een fractie van het totale aanbod, en van de aanbieders. Er is wellicht geen enkele (West)-Vlaming die zelfs bij benadering het volledige aanbod kent, of dit durft te beweren.

Verdere analyse doet nog meer vragen rijzen. Niet alle groepen zijn even talrijk vertegenwoordigd. Laaggeschoolden, arbeiders en ouderen participeren duidelijk minder. Lopen deze groepen verloren op de opleidingsmarkt ?

Bij het levenslang leren gaat het essentieel over de koppeling tussen een opleidingsvraag en/of leerbehoefte enerzijds en een opleiding anderzijds. De juiste man/vrouw in de juiste opleiding.

Uit de realiteit blijkt dat dit niet altijd het geval is. Volwassenen komen bij een bepaalde aanbieder terecht en worden gestimuleerd om van het aanbod van deze organisatie gebruik te maken. Dit terwijl dit aanbod nochtans niet altijd (volledig) aan de leervraag/behoefte beantwoordt en er bij een andere speler een beter afgestemd aanbod aanwezig kan zijn.

Een belangrijke voorwaarde voor iedere goed functionerende markt (ook de opleidingsmarkt) is de overzichtelijkheid. Volwassenen moeten op een eenvoudige manier kunnen kiezen uit een transparant aanbod, en de (rand)voorwaarden goed kunnen vergelijken.

Transparantie en een goede ontsluiting van het aanbod zullen zeker voldoende zijn voor de hooggeschoolde ICT-vaardige volwassene. Voor de groepen die nu al minder participeren zullen ook deze voorzieningen de drempel echter in onvoldoende mate verlagen. Het gevaarlijke en onbedoelde Mattheüseffect loert om de hoek. Zij die reeds hebben zullen nog meer krijgen.

In de grote Vlaamse steden (Gent, Antwerpen, Leuven) lopen sinds kort initiatieven waar volwassenen instellingsoverstijgend begeleid worden in hun studietraject. Ze worden actief geïnformeerd over de verdere studiemogelijkheden en gestimuleerd om in een keuzebegeleidingstraject te stappen. Wie dit wenst, kan een beroep doen op persoonlijke begeleiding bij de studiekeuze, en hulp bij de toeleiding naar de gekozen opleiding en opleidingsinstelling (contacten, papierwerk, randvoorwaarden, ...). In onze regio is in de vorm van de Leerwinkel (een initiatief van de stad Kortrijk) een verdienstelijke aanzet tot dergelijke dienst aanwezig. Uitdaging is om dit verder met de andere partners uit te bouwen tot een volwaardige instellingsoverstijgende trajectbegeleiding in de volledige regio.

## Een uitdaging is soms ook een bedreiging. Of een bedreiging een uitdaging ?



Het hoger beroepsonderwijs binnen het volwassenenonderwijs bevindt zich in woelig water. Het nieuwe decreet op het hoger beroepsonderwijs heeft veel vraagtekens geplaatst bij de toekomst van deze opleidingen binnen het volwassenenonderwijs. De steeds groter wordende hogescholen hebben hun oog laten vallen op deze doelgroep.

Wij zijn en blijven ervan overtuigd dat de HBO-opleidingstrajecten zoals wij ze aanbieden in het volwassenenonderwijs kwalitatief zeer goed zijn. Ze worden in elk geval sterk geapprecieerd door het werkveld en door de cursist. Grote sterkte van deze opleidingen is dat ze zowel inhoudelijk als organisatorisch afgestemd zijn op de behoeften, leerhouding en leefomstandigheden van deze specifieke doelgroep.

De meerwaarde voor de cursist (en dus voor de samenleving) van een transfer van deze opleidingen van het volwassenenonderwijs naar de hogescholen is ons absoluut niet duidelijk.

De grote instellingen van het hoger onderwijs beheersen echter het maatschappelijke en politieke debat. In de commissie hoger onderwijs van het Vlaams Parlement werd het volwassenenonderwijs niet eens gehoord. Toch spreekt diezelfde commissie zich wel uit over de toekomst van het hoger beroepsonderwijs binnen het volwassenenonderwijs.

Uitdaging voor dit en andere consortia is om, in samenspraak en in samenwerking met koepels en begeleidingsdiensten, de discussie over

de meerwaarde van het hoger beroepsonderwijs binnen het  
volwassenenonderwijs in de maatschappelijke aandacht te brengen.

## En dan kom ik bij jullie, het netwerk van ons netwerk.



Met deze jaaropening spreken wij jullie aan. De kring van mensen, verantwoordelijken en organisaties die ons omringen en die ons plaatselijk, regionaal of op Vlaams niveau steun kunnen geven.

En nee, wij vragen geen extra geld. Ik doe wel een oproep. Ik denk dat we in het Vlaanderen met zijn vele bevoegdheden en dus ook departementen absoluut nood hebben aan een zekere 'eenheid van handelen'.

Ons wordt gevraagd om op regionaal niveau een samenwerking op te zetten met andere partners binnen de volwasseneneducatie. Denk aan VDAB, Syntra, Vorming Plus. Tegelijk moeten we vaststellen dat de samenwerking en/of afstemming van initiatieven tussen verschillende departementen op Vlaams niveau niet altijd optimaal is. Een voorbeeld:

Binnen de regio hebben contacten tussen VDAB en het Centrum voor Basiseducatie geleid tot een vraag naar een cursus basis Frans. De VDAB (toch een Vlaamse instelling) organiseert dit onder de vorm van een open offertevraag. Het Centrum voor Basiseducatie wordt door de Vlaams overheid terecht opgelegd om binnen een bepaald kader te werken dat de kwaliteit moet garanderen. Daar hangt echter een prijskaartje aan, waardoor het Centrum voor Basiseducatie, maar het had even goed een CVO kunnen zijn, systematisch te duur is. Of hoe de ene overheid de andere uit de markt prijst. En hoe wij daar op regionaal niveau bijgevolg mee geconfronteerd worden.

Ander actueel voorbeeld : meer overleg, coördinatie en afspraken tussen partners op Vlaams niveau bij het doorvoeren van de beslissing rond de opleidingscheques had veel plaatselijk en regionaal ongenoegen kunnen voorkomen.

Eenheid van handelen en samenwerking op Vlaams niveau zou samenwerking tussen de partners op regionaal niveau dus een stuk vereenvoudigen. Kunnen we daar werk van maken ?

Er zijn uiteraard nog uitdagingen, maar de tijd ontbreekt me hier om deze te verwoorden. En er komen nog jaaropeningen.



Ik hoop jullie bij deze toch een beeld gegeven te hebben van wat we gerealiseerd hebben (vertrouwen, verstrengelen, verbreden) en wat enkele van de uitdagingen zijn (verdiepen, een CLB voor volwassenen, de discussie over het hoger beroepsonderwijs).

Dat alles gebeurt in functie van de cursist die recht heeft op meer en nog beter volwassenenonderwijs in onze regio.

DAAROM. Durf ik ook dit jaar te rekenen op de medewerkers, leerkrachten, coördinatoren, directies en besturen van onze partners om volop mee te participeren in onze project- en werkgroepen. We rekenen eveneens op onze partners uit het onderwijsveld en het brede sociale en culturele werkveld om samenwerking te ontwikkelen. We streven naar een samenwerking die loont voor elk van onze organisaties en vooral voor de inwoners van onze regio.

Ik willen jullie daar allen bij voorbaat voor danken.

Eddy Demeersseman  
maandag 6 september 2010